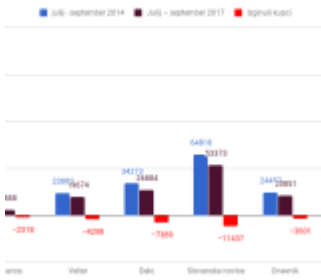

rišo 28.953 ali skoraj petina kupcev časopisov

Mešetarjenje s podatki Zuckerberga in naših stricev

Ustanovitelj in direktor Facebooka **Mark Zuckerberg** je včeraj pričal še pred evropskim parlamentom. Čisto po evropsko bi bilo pričanje skoraj za zaprtimi vrati. V ZDA so ga mesec prej prenašali največji svetovni mediji. Zuckerberg je v pogovoru, ki je na koncu le bil dostopen tudi javnosti, priznal, da preverjajo še vrsto aplikacij, ki bi lahko ogrožale zasebnost uporabnikov. Po pričanju Zuckerberga prejšnji mesec pred ameriškim kongresom sem napisal članek o mešetarjih s podatki, v katerem poskušam povzeti bistvo afere, ki si jo je mogoče predstavljati tudi v Sloveniji. Po objavi članka [v prilogi Družine Slovenski čas](#), zdaj članek nekoliko dopolnjen objavljam še v Spletnem časopisu. Varstvo zasebnosti je aktualno tudi, ker bo konec tega tedna v Evropi in Sloveniji začela veljati ostrejša ureditev varstva zasebnosti. V Sloveniji evropsko uredbo o varstvu osebnih podatkov (GDPR), ker je odstopila vlada **Mira Cerarja**, predsednik republike **Borut Pahor** pa razpustil parlament, politiki niso niti prav poskusili preliti v zakon, kar bi lahko olajšalo uveljavitev in razumevanje novosti. A težave ne bodo nujno le drugje in daleč od nas. Kot nam tudi celotna afera s Cambridge Analytica ni nujno tuja. Sploh, ker smo v času volitev, na katerih za moč in oblast gre.

Nimamo Zuckerberga, imamo pa Toša, Roterja in Kučana

Ameriškemu podjetju Facebook je, ker so bili osebni podatki njegovih uporabnikov zlorabljeni kot temelj za politično propagando, vrednost na borzi strmoglavila za sto milijard ali kakšnih deset letnih proračunov slovenske vlade. Šef podjetja **Mark Zuckerberg** se je javno opravičil in dogajanje pojasnjeval ameriškemu kongresu.

Sporočilo je bilo: varstvo osebnih podatkov v ZDA razumejo tudi kot varovanje pravic navadnih ljudi pred močnimi in bogatimi. Torej drugače kot v Sloveniji in EU, kjer je to bolj varovanje močnih in bogatih pred javnostjo, ko s sklicevanjem na varstvo osebnih podatkov v državnem zboru počrnijo imena kandidatov za pomembne javne funkcije, sodišča v sodbah prikrijejo, da je bil v aferi Patria obsojen nekdanji predsedniški kandidat **Jure Cekuta** ali, da je bil v Mariboru obsojen organizator kampanje župana **Andreja Fištravca**. Kdo je župan Maribora, je za sodstvo zasebna stvar, ki je ne smete poznati. V Sloveniji brišejo celo podatke o preteklih rezultatih volitev poslancev, češ da so zasebna stvar kandidatov. Ne morete, denimo, več izvedeti, kolikšen delež volivcev je leta 2000 glasoval za **Janeza Drnovška**. Podatki so s spletne strani državne volilne komisije enostavno izginili. Izbrisani so. To je zasebnost po slovensko.

Angleški Toš v bazah podatkov FB

Trditve, da je Facebook zlorabljal podatke o svojih uporabnikih, da bi **Donald Trump** zmagal na volitvah, niso točne. Ni bil Facebook. So pa med razvijalce programov leta 2013 spustili, če uporabimo domačo prisposodbo, podjetnega znanstvenika **Nika Toša**. Toš je s prvimi raziskavami javnega mnenje v času socializma koristil slovenskim oblastem pri upravljanju skupnosti. Pozneje pa še komu. Facebooku se je zgodilo, da je moderna verzija Toša veliko bazo podatkov o

posameznikov poslala ameriški verziji obveščevalca **Zdenka Roterja, Stevu Bannonu**, da je **Milan Kučan**, v ZDA **Donald Trump**, lažje dobil volitve. Moderna verzija Nika Toša je bil nevroznanstvenik z univerze Cambridge **Aleksandr Kogan**, ki je uporabnikom omrežja Facebook ponudil osebni kviz »To je tvoje digitalno življenje«. Kviz si je naložilo več kot četrto milijona uporabnikov. Koganu so s tem omogočili dostop do svojih podatkov in do podatkov o svojih prijateljih; skupaj o krepko več kot 80 milijonih ljudi. Povečini je šlo za podatke, objavljene na javnih profilih: katere strani so jim všeč, kakšno glasbo poslušajo, kdaj imajo rojstni dan, kje živijo in podobno.

Kogan teh podatkov ni uporabil le v znanstvene namene, je tudi ustanovitelj podjetja, ki se imenuje Global Science Research Limited (GSR), to pa je sklenilo pogodbe o delitvi teh podatkov s podjetji, ki so se ukvarjala s političnimi kampanjami: za izstop Velike Britanije iz Evropske unije, za Donalda Trumpa za ameriškega predsednika ... Eno takšnih podjetij, ki je postalo simbol afere, se imenuje Cambridge Analytica.

Leta 2014, ko je to britansko podjetje pridobilo podatke s Facebooka, ga je vodil Steve Bannon, pozneje svetovalec Donalda Trumpa v predsedniški kampanji. Za Bannona bi lahko rekli, da je slovenski Zdenko Roter. A z desne. Oba sta kariero začela vojaško. Roter kot partizan, Bannon kot oficir v ameriški mornarici. Roter je bil pozneje v Udbi (SDV), na FSPN, na koncu pa svetovalec predsednika Milana Kučana. Bannon je kariero nadaljeval kot investicijski bančnik, producent v Hollywoodu, ustanovil je desničarski novičarski portal Breitbart News ... Roter medijev ni ustanavljal. Mu ni bilo treba. Večino tiska levica lastniško tako ali tako ves čas obvladuje preko tajkunov, ki so blizu Kučanu. Trump je v predsedniško kampanjo, v kateri mu je pomagal Bannon, vstopil leta 2016 in na volitvah zmagal, Bannon pa je za sedem mesecev postal predsednikov strateg.

Že pred ameriškimi predsedniškimi volitvami je bil referendum o izstopu Velike Britanije iz EU, na katerem je bilo 51,9 odstotka glasujočih za izstop. Da so podjetja, ki so pomagala v obeh kampanjah, torej tudi v kampanji za Brexit, imela dostop do podatkov uporabnikov Facebooka, so novinarjem Guardianu in New York Timesu razkrili žvižgači. Denimo **Christopher Wylie**, ki je s Koganom sodeloval pri ustvarjanju kviza »To je tvoje digitalno življenje«. Wylie je dostavil tudi dokumente o dogovorih med podjetji in resne indice, da podatki niso uničeni, kar je najprej trdil Facebook. Dodatno pozornost je pritegnilo, ker je Wylie opozoril, da je v preteklosti Kogan pogosto potoval v Rusijo in da so osebni podatki uporabnikov Facebooka, ki lahko pomembno pomagajo pri ruskih poskusih vplivanja na javno mnenje na Zahodu, morda tudi tam.

Je na brexit bolj vplival FB ali Cerar?

Ni čisto jasno, koliko so bili podatki s Facebooka pomembni v kampanjah. Čisto mogoče je, da so k zmagi brexita večji delež prispevali posnetki kolon beguncev, ki čez Slovenijo vstopajo v Evropsko unijo, vodijo pa jih naši policisti. To je bila posledica politike vlade **Mira Cerarja**, ko smo se tu dolgo posmehovala ograji, ki jo je na Madžarskem postavljala **Viktor Orban**. Ko smo jo potrebovali, je ni bilo.

Odločitev na referendumu je bila tesna. Iz podjetja Cambridge Analytica so zanikali, da bi osebne podatke uporabnikov Facebooka uporabljali pri različnih kampanjah. Trdijo tudi, da so jih imeli za več kot pol manj kot ocenjuje Facebook, ki je objavil seznam po posameznih državah.

Na njem je med manjšimi državami, s 8.226 posamezniki, katerih osebne podatke so pridobili, tudi Slovenija. Ali bo te podatke, 8.226 glede na populacijo niti ni majhna baza, kdo zlorabil v času letošnjih kampanj, ki se bližajo vrhuncu, lahko le ugibamo. Kako močni so interesi, pa kaže to, da je ruski veleposlanik **Doku Zavgajev**, ko je predsednik republike **Borut Pahor** razpisoval volitve, kar javno podprl stranko

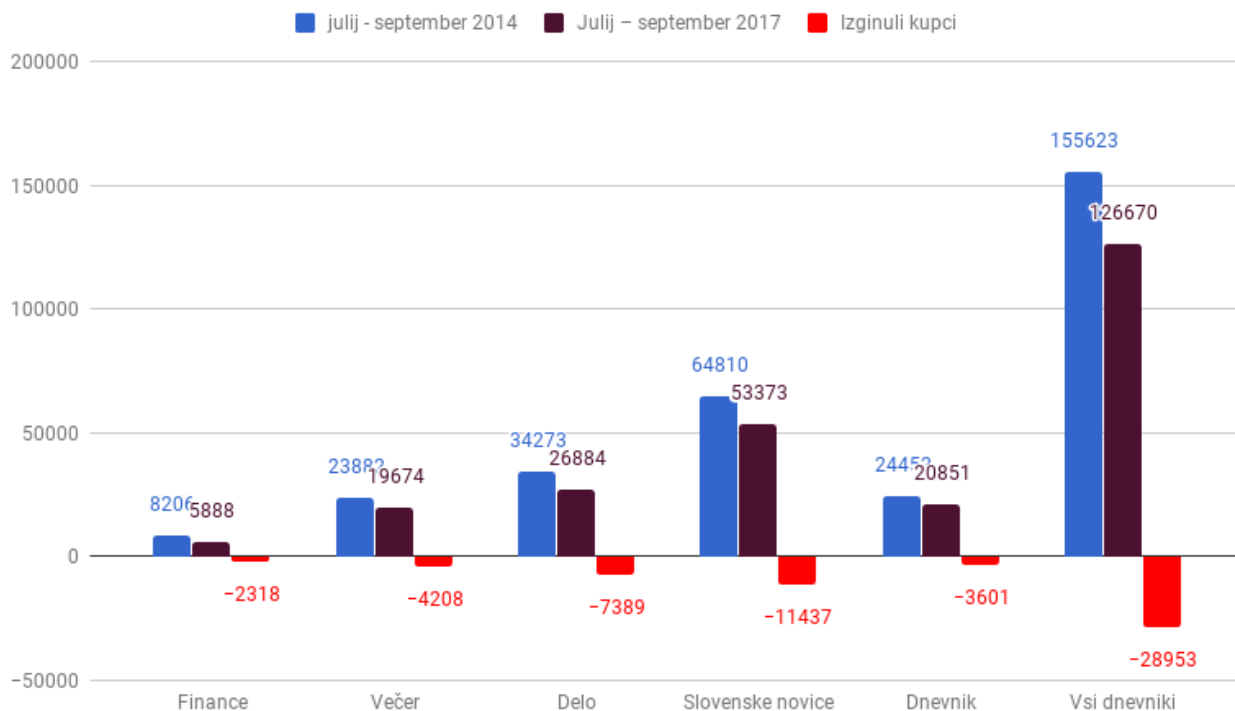
zunanjega ministra **Karla Erjavca**, torej DeSUS. Erjavec po vzoru drugih zahodnih držav ni izgnal ruskih diplomatov ob aferi Skripalo. Zavgajev pa je Erjavca podprl pozneje ob podpisu pogodbe, da bo Slovenija še kupovala ruski plin.

Iz Rusije so anonimneži, kot je v zaslišanju pred ameriškim senatom priznal tudi Zuckerberg, pred volitvami v ZDA poskušali vplivati na javno mnenje tudi z obsežnim reklamiranjem člankov na Facebooku, da bi usmerjali pozornost in razprave. Ruski veleposlanik pa, vsaj po dostopnih podatkih, ni neposredno pozival ameriških volivcev, koga naj podprejo. Kar diplomatom po mednarodnih konvencijah tudi ni dovoljeno.

Pravo tveganje za Zuckerberga pa se ne skriva v Rusiji, bolj nevarni so zanj, denarno gledano, najbrž pravni spori, ki jih sprožajo odvetniki v imenu ljudi, katerih podatki so bili zlorabljeni. Kot je povedal, na uporabnike Facebooka doslej dogajanje ni veliko vplivalo. Število se ni zmanjšalo. Za velike tiskane medije je sporočilo, da Facebook ne izgublja uporabnikov niti med afero, najbrž neprijetno. Sami jih dramatično tudi brez afer.

Kako jih v Sloveniji, kaže primerjava prodanih naklad dnevnikov v obdobju od zadnjih volitev do septembra lani. Obdobje ni izbrano naključno. Takšna je:

V treh letih izginilo 28.953 ali skoraj petina kupcev časopisov

Po septembru oglaševalska zbornica ne objavlja o številu prodanih izvodov za Večer. To je običajno pomenilo, da izdajatelj več ni bil pripravljen plačevati. Po novem letu pa je sploh ustavila zbiranje in objave podatkov o revidiranih prodanih nakladah za vse dnevnike. Tako nizke so, da ni več smiselno.

Ne pomagajo več niti Toš, Roter in Kučan. Kot Facebooku niso Kogan, Bannon in Trump.